

การบริหารจัดการทางวัฒนธรรม กรณีศึกษางานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์

Cultural Management : A Case Study of Thai Folk Performances in Uttaradit Province

Rawiwan Wanwichai
Srinakharinwirot University

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการทางวัฒนธรรม กรณีศึกษางานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน 3 ประเภท คือ การแสดงตบเต่า มังคละ และรำโทน-รำประกอบเพลงของจังหวัดอุตรดิตถ์ (2) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของศิลปินพื้นบ้านรวมถึงหน่วยงานต่างๆ ของชุมชนในด้านการอนุรักษ์สืบทอดพัฒนา และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดอุตรดิตถ์ และ (3) เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดอุตรดิตถ์ให้คงอยู่ต่อไปโดยมีพื้นที่ในการศึกษา คือ อำเภอป่าปอ อำเภอพิชัย และอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างในชุมชนแบบเฉพาะเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แบ่งตามบทบาทและสถานภาพ คือ ศิลปินพื้นบ้าน ผู้นำชุมชน บุคลากรภาครัฐ และประชาชนในชุมชน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบบันทึกประเด็นการสนทนา

ผลการวิจัยพบว่า แนวการบริหารจัดการทางวัฒนธรรม กรณีศึกษางานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่ตามความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง มีการประสานงานกันระหว่างสมาชิกในชุมชนและชุมชนภายนอกมีการให้อำนาจแก่ผู้นำกลุ่มการแสดงพื้นบ้าน โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบร่วมกัน ในด้านบทบาทและหน้าที่ในการอนุรักษ์ พัฒนา และถ่ายทอดภูมิปัญญา เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างศิลปินพื้นบ้าน สมาชิกและหน่วยงานต่างๆของชุมชน ส่วนแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้การสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านพบว่า ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานมากขึ้น ส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานภายนอกรู้จักมากขึ้น ควรสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้ และร่วมส่งเสริมศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้มากขึ้น

คำสำคัญ : การบริหารจัดการทางวัฒนธรรม ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุตรดิตถ์

Abstract

A study on “Cultural Management : a Case Study of Thai Folk Performances in Uttaradit Province” is a qualitative study with the aims as follows ; (1) to study the cultural management of three types of local cultures including Mang-Tab-Tao Show (Local Thai Musical Folk Drama), Mangkla Show (Thai Dance), and Rum Tone (Thai Dance with Folk Music) of Uttaradit Province, (2) to study the role of local artists and organizations of the community in terms of conservation, inheritance, development and transfer of Thai Folk Performances of Uttaradit Province in order to determine the guidelines for problem solving, and (3) to inherit the culture of Thai Folk Performances of Uttaradit Province. The study areas were Nam Pat District, Pichai District, and Lablae District, Uttaradit Province. The data was collected from specific samples in the community. The key informants divided by role and status included local artists, community leaders, government personnel and people in the community. The tools used to collect the data were interviews, observations and recorded interviews.

According to a study on the cultural management of a case study of Thai Folk Performances in Uttaradit Province, the results showed that the objectives were collaboratively defined by the group members, the roles and responsibilities were defined by the areas of expertise, there was the collaboration between community members and external parties, the Thai Folk Performances’ leaders were given the power, and everyone had parts in a shared responsibility. In terms of roles and functions of conservation, development and transfer of wisdom, it found that there was the work collaboration between local artists, members and organizations of the community. In terms of guidelines for problem solving regarding the culture inheritance of Thai Folk Performances, there should be more allocation of the budget for operations, there should be more public relations to external organizations, and the personnel should be supported to have knowledge and encouraged to jointly promote the Thai Folk Performances even more.

Keywords : cultural management, Thai folk performances, Uttaradit province

บทนำ

ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแขนงหนึ่งที่ต้องอนุรักษ์และสืบทอดไว้เป็นมรดกประจำชาติ บทบาทของศิลปะการแสดงพื้นบ้านนั้นนอกจากจะเป็นเครื่องแสดงความเจริญทางวัฒนธรรมและความมั่งคั่งแห่งวิถีชีวิตชุมชนของแต่ละท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและสังคมอีกด้วย

การจัดการทางด้านศิลปวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย เนื่องด้วย

การดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ย่อมก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นชาติไทย ตลอดจนเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของคนรุ่นหลัง ด้วยการศึกษาทางด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านเปรียบเสมือน “กระจกเงา” ที่สะท้อนให้มนุษย์ได้เราหันมาสำรวจและรู้จัก “รากเหง้า” ของตนเองอีกทั้งการได้ศึกษาเรียนรู้และการถ่ายทอดวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อจิตสำนึกทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืนและเข้มแข็ง

จังหวัดอุดรธานี เป็นจังหวัดที่อยู่บริเวณภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทยมีความงามทางศิลปวัฒนธรรมทั้งทางด้านวิถีชีวิต ประเพณี และศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เมื่อก้าวถึงวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดอุดรธานีพบว่ามีการแสดงพื้นบ้านที่น่าสนใจเป็นที่รู้จักและยังคงจัดแสดงอยู่ในปัจจุบัน 3 การแสดง คือ ละครพื้นบ้านที่เรียกว่า “การแสดงตบเต่า” และนาฏศิลป์พื้นบ้าน คือ “รำมั่งคละ” และ “รำโทน” โดยวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านทั้ง 3 ประเภทนี้เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอันเก่าแก่ของจังหวัดอุดรธานีที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานไว้เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันจะเป็นความภาคภูมิใจของชาติ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักว่าศิลปะการแสดงพื้นบ้านควรค่าแก่การศึกษารวบรวมไว้มิให้สูญหาย จึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารจัดการทางวัฒนธรรมงานศิลปะการแสดงพื้นบ้านใน จังหวัดอุดรธานี เพื่อการสร้างสำนึกในคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม อันจะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนให้ดำรงอยู่อย่างเข้มแข็ง และมีการสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นต่อไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน 3 ประเภท คือ การแสดงตบเต่า มั่งคละ และรำโทน-รำประกอบเพลง ของจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของศิลปินพื้นบ้าน หน่วยงานต่างๆ ของชุมชน ในการอนุรักษ์สืบทอดพัฒนา และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อการสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดอุดรธานีให้คงอยู่ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พื้นที่ในการวิจัย การวิจัยนี้ศึกษาการบริหารจัดการวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดอุดรธานี มุ่งเน้นพื้นที่ที่พบว่ามีจัดการแสดงและถ่ายทอดภูมิปัญญาศิลปะการแสดงพื้นบ้านทั้งในโรงเรียนและชุมชนอย่างชัดเจน โดยมีพื้นที่ในการวิจัย ดังนี้
 - 1.1 การแสดงละครพื้นบ้านตบเต่า อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี
 - 1.2 การแสดงรำมั่งคละ อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรธานี
 - 1.3 การแสดงรำโทน-รำประกอบเพลง อำเภอลับแล จังหวัดอุดรธานี
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะของข้อมูลที่ต้องการศึกษาไว้ดังนี้

2.1 ประชากรเป้าหมาย (Target Population) ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ศิลปินพื้นบ้าน ผู้นำชุมชน บุคลากรภาครัฐ และประชาชน ที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ โดยใช้การเลือกประชากรเป้าหมาย โดยเทคนิคการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 4 กลุ่ม ตามบทบาทและสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ศิลปินพื้นบ้าน ผู้นำชุมชน บุคลากรภาครัฐ และประชาชนในชุมชน

3. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกัน ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ถอดข้อมูลจากเครื่องมือบันทึกการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ถอดเป็นบทสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ และเรียบเรียงเป็นบทสัมภาษณ์ จากนั้นนำมาตรวจสอบความถูกต้องจากบทสัมภาษณ์ในเครื่องบันทึกเสียงและสมุดจดบันทึก

3.2 กำหนดรหัสข้อมูล เพื่อการจำแนกกลุ่ม และประเภทของข้อมูล โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลที่ได้มาโดยละเอียด จากนั้นพิจารณาหาความหมาย และกำหนดเป็นรหัสเพื่อแทนความหมายของข้อความ

3.3 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยที่เน้นการตีความผลของการตีความคือข้อสรุปเชิงพรรณนา ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมและมีฐานมาจากข้อมูลโดยตรง โดยเริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ทำการถอดเทปทันที หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลมาตีความ ศึกษา และวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นมโนทัศน์ จากนั้นจึงทำการเชื่อมโยงมโนทัศน์ต่างๆ ตามที่ปรากฏในข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ คำตอบที่ได้จะถูกนำมากำหนดเป็น มโนทัศน์และผ่านกระบวนการเชื่อมโยง มีลักษณะเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎี และทำหน้าที่เป็นสมมติฐานชั่วคราว (Temporary Hypothesis) สมมติฐานนี้ผู้วิจัยจักนำไปใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักถึงรายละเอียดที่ลุ่มลึกและชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักคนอื่นๆ ไป หลังจากนั้นจึงนำคำตอบที่ได้มาศึกษา ความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลเพื่อนำมาจัดว่าข้อมูลอยู่ในมโนทัศน์กลุ่มใด รวมทั้งผู้วิจัยต้องใช้ ความไวต่อทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) เพื่อช่วยในการเชื่อมโยงมโนทัศน์ และทำให้ทราบว่าผู้วิจัยยังต้องการข้อมูลใดอีก และสามารถเก็บข้อมูลได้จากที่ไหน ความไวต่อทฤษฎีจะต้องมีอยู่ในทุกขั้นตอนของการวิจัยไม่ว่าจะเป็นการเลือกตัวอย่างทฤษฎี (Theoretical Sampling) การสร้างมโนทัศน์เชิงทฤษฎี (Theoretical Coding) รวมทั้งการสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎี (Theoretical Generalization) (Glaser and Strauss, 1967) และหากพบมโนทัศน์ใหม่เกิดขึ้นก็จะกำหนดเป็นอีกมโนทัศน์ จนกระทั่งถึงจุดอิ่มตัว (Saturation) ทั้งในแง่ของข้อมูล มโนทัศน์ และทฤษฎี เพื่อหาข้อสรุปหรือคำอธิบายเชิงทฤษฎีของประเด็นที่ศึกษา รวมถึงการใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ร่วมด้วยเพื่อให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อน ตลอดจนโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินงานการบริหารจัดการทางวัฒนธรรม ด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุดรธานี โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การบริหารจัดการทางวัฒนธรรม กรณีศึกษางานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุดรธานี” นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Perspective) ผลการวิจัยสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านทั้ง 3 ประเภท คือ การแสดงตบเต่า มังคละ และรำโทน-รำประกอบเพลง ของจังหวัดอุดรธานี โดยพิจารณารายละเอียดของประเด็นย่อย ดังนี้

1.1 แนวทางการบริหารจัดการวัฒนธรรม งานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุดรธานี

1.1.1 การกำหนดวัตถุประสงค์

จากการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มศิลปะการแสดงพื้นบ้านในชุมชนทั้ง 3 พื้นที่วิจัย พบว่า วัตถุประสงค์หลักที่ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญร่วมกันในการสืบทอดและอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน คือ

(1) เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักชี้แจงว่า บรรพบุรุษของตนได้มีการสืบทอดศิลปะการแสดงมาเป็นระยะเวลานานหลายช่วงอายุคน การถ่ายทอดและรักษาวัฒนธรรมศิลปะการแสดงพื้นบ้านจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็น เพราะทำให้ชุมชนของตนมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งสร้างชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแก่คนในชุมชนอื่น นอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านไม่ให้อายุหายไปตามกาลเวลา

(2) เพื่อให้เยาวชนและสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม สร้างสรรค์การเรียนรู้ และทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน โดยพบว่า เนื้อหาของการจัดทำกิจกรรมเป็นการบอกเล่าถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับคนรุ่นใหม่เกิดความรู้สึกรักหวงแหน และต้องการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในลักษณะของการซึมซับจากการทำโครงการและกิจกรรมต่างๆ

(3) เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจตามความเชื่อทางศาสนาของคนในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนมักมีการบนบานศาลกล่าวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพศรัทธา ดังนั้นเมื่อชาวบ้านต้องการประสบความสำเร็จในเรื่องใดจึงมักมาขอพรหรือบนบานศาลกล่าวด้วยศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น การแสดงมังคละ เพราะเชื่อว่าการแสดงพื้นบ้านดังกล่าวนี้จะสร้างความพึงพอใจให้แก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือเนื่องจากและเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่อยู่คู่ชาวบ้านและชุมชนมายาวนาน

(4) เพื่อการประกอบอาชีพและเพิ่มรายได้เสริม โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ชี้แจงว่า งานแสดงที่ติดต่อเข้ามาให้ไปจัดแสดงทำให้มีรายได้เสริมในช่วงที่เว้นว่างจากอาชีพหลัก คือการทำงานหรืองานประจำอื่นๆ ถ้ามีงานแสดงศิลปะการแสดงพื้นบ้านติดต่อเข้ามาจะเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งให้แก่ครอบครัว

(5) เพื่อสร้างความบันเทิงและผ่อนคลายให้กับผู้เข้าชมการแสดง และคนในชุมชน เนื่องจากศิลปะการแสดงพื้นบ้านต่างๆเน้นเรื่องราวที่เป็นนิทานพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน หรืออาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันที่มีความใกล้ตัว ทุกคนเคยพบเห็นและเข้าใจกันดี หรือบางครั้งอาจนำวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาประยุกต์ใช้ในการแสดง ทั้งสำเนียงในการร้องรำ รวมไปถึงการแต่งกาย เพื่อสร้างความสนุกสนานสอดแทรกข้อคิดให้ผู้เข้าร่วมชมทุกคน

1.1.2 การแบ่งหน้าที่ตามความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง

ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดอุดรธานี ทั้งการแสดงตบเต่า รำมังคละ และรำโทน-รำประกอบเพลง มีการกำหนดหน้าที่ตามความเชี่ยวชาญของศิลปินพื้นบ้านแต่ละคน ทั้งนี้จากการ

ศึกษาวิจัยพบว่า ศิลปินพื้นบ้าน 1 คนทำหน้าที่หลายอย่างเช่น หัวหน้าคณะผู้ควบคุมการฝึกซ้อมผู้อำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกในกลุ่ม บางครั้งอาจต้องทำหน้าที่บรรเลงดนตรีประกอบการแสดงด้วย หรืออาจร่วมแสดงเป็นตัวละครต่างๆ เพื่อให้สามารถทำการแสดงได้อย่างครบถ้วน

1.1.3 มีการประสานงานกันระหว่างสมาชิกในชุมชน และชุมชนภายนอก

การรวมกลุ่มกันของคณะนักแสดงศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งการแสดง ตับเต่า รำมั่งคละ และรำโทน-รำประกอบเพลง มีการรวมกลุ่มกันขึ้นตามความสนใจและสมัครใจของแต่ละคนที่มีความสนใจเหมือนกัน จากนั้นจึงมีการกำหนดหน้าที่และการประสานงานเพื่อให้ทุกคนปฏิบัติหน้าที่ตามที่ตนถนัด

1.1.4 การให้อำนาจแก่ผู้นำการแสดงพื้นบ้าน

ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งการแสดง ตับเต่า รำมั่งคละ และรำโทน-รำประกอบเพลง มีการให้อำนาจหรือบทบาทความสำคัญแก่ปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินพื้นบ้าน และหัวหน้าคณะในการรับงานแสดง กำหนดการแสดง การนัดหมายซักซ้อม การสอนการแสดงให้ลูกคณะ และการถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้ผู้สนใจ

1.1.5 ความรับผิดชอบร่วมกันของทุกคนในชุมชน

ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้งการแสดง ตับเต่า รำมั่งคละ และรำโทน-รำประกอบเพลง ถูกกำหนดเป็นความรับผิดชอบของปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินพื้นบ้านและครอบครัวของศิลปินพื้นบ้าน โดยการสืบทอดจากบรรพบุรุษในครอบครัวของตนจากรุ่นสู่รุ่นที่สืบทอดต่อกันมาเป็นหลัก แต่ไม่ได้ถูกกำหนดให้ทุกคนในชุมชนต้องมีหน้าที่ในการรับผิดชอบการสืบทอดศิลปะวัฒนธรรมอย่างจริงจังมากนัก เพียงแต่เป็นการปลูกฝังให้เยาวชนและคนในชุมชนเห็นคุณค่า และร่วมกันอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมมากขึ้น ทั้งนี้พบว่า หน่วยงานวัฒนธรรมจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้เข้ามามีบทบาทในการรักษาศิลปะการแสดงพื้นบ้านผ่านกิจกรรมและโครงการต่างๆ อย่างชัดเจนทั้งในศิลปะการแสดงพื้นบ้านประเภทการแสดง ตับเต่า และมั่งคละเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนและทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยใช้พื้นที่ศาสนสถานในการสร้างสรรค์การเรียนรู้การสืบสานประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้านต่อจากบรรพบุรุษในอดีต

1.2 ความสามารถในการแข่งขันของศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์การบริหารจัดการวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และได้รับการสืบทอด ไม่เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

1.2.1 ในด้านของจุดแข็ง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นสอดคล้องกันถึงจุดแข็งของศิลปะการแสดงพื้นบ้านทั้ง 3 ประเภท คือ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ ทำให้ใกล้ชิดกับคนในชุมชนและง่ายต่อการเข้าถึง กล่าวคือ คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น โครงการลานบุญลานปัญญา สืบสานวัฒนธรรมร้องเพลงพื้นบ้านประกอบทำรำของโครงการไทยเข้มแข็ง และการว่าจ้างให้มีการแสดงศิลปะการแสดงพื้นบ้านในงานประเพณีต่างๆของท้องถิ่น เช่น งานบุญ งานเทศกาลวันสงกรานต์ งานมหรสพ งานแต่งงาน งานประจำจังหวัด เป็นต้น นอกจากนี้การใช้ภาษาท้องถิ่นทำให้มีความแตกต่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นและสุดท้ายคือคนในชุมชนโดยมีแกนนำคือผู้นำชุมชนและศิลปินพื้นบ้านมีความต้องการที่จะสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริงและจริงจัง ซึ่งนับเป็น

จุดแข็งสำคัญสำหรับการบริหารจัดการวัฒนธรรมศิลปะการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดอุดรดิตถ์

1.2.2 ในด้านของจุดอ่อน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นว่า ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ทั้ง 3 ประเภทในจังหวัดอุดรดิตถ์นั้น มีจุดอ่อนในหลายประเด็น คือ การขาดแคลนงบประมาณในการจัดเตรียมเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง ค่าเบี้ยเลี้ยงสำหรับนักแสดง และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปแสดงในสถานที่ต่างๆ ทำให้กลุ่มศิลปินพื้นบ้านต้องใช้อุปกรณ์การแสดงที่มีอยู่ซึ่งอาจมีสภาพไม่สมบูรณ์นัก รวมทั้งจุดอ่อนของการบริหารจัดการวัฒนธรรม คือ ขาดการบันทึกข้อมูลในรูปแบบของของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น วีดิทัศน์การแสดง และเอกสารบันทึกความรู้ อันจะเป็นสื่อสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนและบุคคลภายนอกที่สนใจใช้ศึกษาเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญคือ คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจการแสดง จากปัญหาทั้งความไม่เข้าใจในภาษาท้องถิ่น และกระแสค่านิยมตะวันตกที่เข้ามามากขึ้น และสุดท้ายคือ อุปสรรคในเรื่องของเวลา เนื่องจากศิลปินพื้นบ้านมีเวลาไม่ค่อยตรงกันด้วยติดภารกิจอื่นทำให้ขาดการรวบรวมและสืบทอดอย่างจริงจัง ซึ่งอาจส่งผลให้สูญหายไปตามกาลเวลา

1.2.3 ในด้านของโอกาส พบว่า โอกาสที่ทำให้การบริหารจัดการวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้นเกิดขึ้นเกิดจากนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น รวมทั้งความตื่นตัวของหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาช่วยวางแผนการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และสามารถแข่งขันกับการแสดงรูปแบบใหม่ที่เข้ามามีอิทธิพลในท้องถิ่นได้ ดังเช่น การแสดงตบเต่า มังคละ และรำโชน-รำประกอบเพลง ซึ่งมีการสนับสนุนจากวัฒนธรรมจังหวัดและนโยบายของรัฐบาลที่เข้ามาจัดสรรพื้นที่ งบประมาณและบันทึกการแสดงเพื่อใช้ประโยชน์ในการสืบทอดต่อไปยังรุ่นต่อไป

1.2.4 ในด้านของอุปสรรคพบว่าอุปสรรคที่ทำให้การบริหารจัดการวัฒนธรรมขาดประสิทธิภาพนั้นเกิดจากหลายปัจจัย คือ ขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอื่นทั้งในด้านของงบประมาณการประชาสัมพันธ์เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานค่อนข้างสูงทั้งค่าอุปกรณ์ ค่าเดินทาง รวมทั้งค่าดำเนินการอื่นๆ นอกจากนี้ปัญหาด้านการขาดการประชาสัมพันธ์จากสื่อภายนอกให้เป็นที่รู้จักและสร้างการยอมรับจากบุคคลภายนอก ทำให้การแสดงพื้นบ้านยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักแก่บุคคลภายนอก

2. บทบาทและหน้าที่ของศิลปินพื้นบ้านและหน่วยงานต่างๆของชุมชนในการอนุรักษ์ พัฒนา และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยแต่ละกลุ่มมีบทบาทดังนี้

2.1 ศิลปินพื้นบ้าน มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ พัฒนา และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุดรดิตถ์ ดังนี้

2.1.1 เป็นผู้ถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้กับเยาวชนและผู้สนใจทั้งในลักษณะการเรียนรู้อันในระบบการศึกษา เช่น การเปิดสอนเป็นรายวิชา เช่น วิชาสืบสานภูมิปัญญาไทย วิชาสืบสานการดนตรีมังคละ ในหลายโรงเรียน เช่น โรงเรียนชุมชนปทุมมา โรงเรียนวัดสีทาราม โรงเรียนมิตรภาพ และโรงเรียนบ้านสวน เป็นต้น และการเรียนรู้นอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการสอนเป็นรายบุคคลจากปราชญ์ชาวบ้าน และให้การดูแลส่งเสริมได้รับการเล่าเรียนในระบบ โดยมีวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการแสดงโดยการแสดงให้ดูก่อน และแนะนำวิธีการแสดงตามกระบวนการที่เหมาะสม จนกระทั่งสามารถแสดงร่วมกันกับศิลปินพื้นบ้านคนอื่นๆได้

2.1.2 เป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านแก่ผู้สนใจ เช่น ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่ม

ศิลปินพื้นบ้าน การแสดงตบเต่า ชี้แจงว่า การแสดงตบเต่ามีการถ่ายทอดในลักษณะการให้ข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านด้วยความเต็มใจอยู่เสมอ และทุกครั้งที่มีผู้สนใจต้องการความรู้ในด้านดังกล่าว ด้วยเจตนารมณ์ที่ต้องการให้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านดำรงอยู่ และถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง และทุกคนที่สนใจตลอดมา และเช่นเดียวกับการแสดงพื้นบ้านประเภทมโนราห์ และรำโทน-รำประกอบเพลงก็เช่นเดียวกัน ศิลปินพื้นบ้านทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้สนใจมาอย่างต่อเนื่อง

2.1.3 เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการแสดง เช่น การเขียนบท การออกแบบชุดและอุปกรณ์การแสดงเพื่อใช้ในการแสดง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มศิลปินพื้นบ้าน อธิบายว่า นอกจากการรับหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะ ดูแลศิลปินพื้นบ้าน และยังทำหน้าที่ในการดูแลออกแบบชุดและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงอีกด้วย เพื่อให้การแสดงมีความพร้อม และสามารถรับงานแสดงได้ทันทีที่มีหน่วยงานใดที่ติดต่อมา เนื่องจากปัญหาของงบประมาณที่ไม่เพียงพอ หากไปว่าจ้างให้ผู้อื่นทำอาจต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก

2.2 หน่วยงานราชการ เช่น วัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ว่าราชการจังหวัด อุดรดิตต์ มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ พัฒนา และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุดรดิตต์ คือ ด้านงบประมาณ สำหรับการจัดทำหรือจัดซื้อเครื่องแต่งกายสำหรับนักแสดง เครื่องดนตรีบางส่วน และการจัดหางานแสดงให้กับศิลปินพื้นบ้าน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักชี้แจงว่า เมื่อมีงานติดต่อเข้ามาหรือวัฒนธรรมจังหวัดติดต่อให้ศิลปินพื้นบ้านทำการแสดงในงานต่างๆ จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด ให้ความช่วยเหลือในส่วนของงบประมาณในการจัดหาเครื่องแต่งกายนักแสดงตลอดจนอุปกรณ์การแสดงด้วย

2.3 หน่วยงานภายนอก เช่น สื่อประเภทสถานีโทรทัศน์เป็นหน่วยงานที่มีช่วยส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน โดยการถ่ายทำสารคดีศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ทำให้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นที่รู้จักแก่บุคคลภายนอกมากขึ้น และยังทำให้เกิดการจ้างงานจากผู้ที่พบเห็น และเชิญไปแสดงในงานต่างๆ ทั้งงานประจำจังหวัดต่างๆ ทำให้ศิลปินพื้นบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

3. แนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดอุดรดิตต์ให้คงอยู่ต่อไปจากการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยพบว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้การบริหารจัดการวัฒนธรรมศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุดรดิตต์ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านงบประมาณ ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานมากขึ้น เนื่องจากปัญหาเรื่อง การขาดงบประมาณ นับเป็นปัญหาที่ผู้ให้ข้อมูลหลักของศิลปินพื้นบ้านทั้ง 3 ประเภท คือ การแสดงตบเต่า มโนราห์ และรำโทน-รำประกอบเพลง มีความเห็นว่า เป็นปัญหาที่สำคัญมากที่สุด และต้องการได้รับความช่วยเหลือมากที่สุด

3.2 ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรมีการส่งเสริมโดยประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานภายนอกรู้จักมากขึ้น เพื่อสร้างการยอมรับและเพื่อให้ทุกคนในชุมชนเห็นความสำคัญของศิลปะการแสดงพื้นบ้านมากขึ้น รวมทั้งยังเป็นช่องทางในการหารายได้เพิ่มให้กับนักแสดงศิลปินพื้นบ้านได้อีกช่องทางหนึ่ง

3.3 การพัฒนาบุคลากร ควรสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้ และร่วมส่งเสริมศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้มากขึ้น ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความเห็นว่า คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจงานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน

เพราะฟังไม่รู้เรื่อง เนื่องจากการแสดงใช้ภาษาท้องถิ่น “ภาษาน้ำปาด” จึงต้องมีการสร้างแรงจูงใจให้พวกเขา มีความสนใจ รวมทั้งการบันทึกภาพและเสียงด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการเก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการทางวัฒนธรรม กรณีศึกษางานศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดอุดรธานี” สามารถอภิปรายผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษาถึงการบริหารจัดการวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านทั้ง 3 ประเภท คือ การแสดง ตบเต่า มังคละ และรำโทน-รำประกอบเพลง ของจังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัย พบว่า การบริหารจัดการวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านทั้ง 3 ประเภท ส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงและสอดคล้องกัน แต่อาจมีบางประเด็นที่กลุ่มศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดอุดรธานีให้ความสำคัญเป็นพิเศษ คือ การสร้างความตระหนักร่วมกันว่า “วัฒนธรรมพื้นบ้าน” เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การสร้างสมการสืบต่อและการถ่ายทอด ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีการเกิด การเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลงการเสื่อมสลายได้ ซึ่งการเกิดขึ้นดำรงอยู่ และเปลี่ยนแปลงไปหรือวิวัฒนาการนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ สอดคล้องกับแนวคิดลักษณะของวัฒนธรรม (Sengpracha, N., 1988 : 1-9) ที่กล่าวว่าวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นแนวทางพฤติกรรมที่มีการเรียนรู้กันได้ (Learned Ways of Behavior) มิใช่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการเรียนรู้มาก่อน และลักษณะข้อนี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์ กล่าวคือ พฤติกรรมส่วนใหญ่ของสัตว์ปราศจากการเรียนรู้มาก่อน หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ของสัตว์เกิดจากการรับเร้าของสัญชาตญาณ (Instinct) ส่วนมนุษย์นั้นมีสมองอันทรงคุณภาพ จึงสามารถรู้จักคิด ถ่ายทอด และเรียนรู้ขบวนการดังกล่าวเกิดขึ้น จากการที่บุคคลมีการติดต่อกับบุคคลอื่นในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ดังนั้น การเรียนรู้จึงเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งของวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงพิจารณาประเด็นย่อยของการบริหารจัดการวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านทั้ง 3 ประเภท โดยผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการบริหารจัดการวัฒนธรรมจะมีประสิทธิภาพได้ ต้องประกอบไปด้วยปัจจัย ดังนี้

1) ด้านบุคลากร พบว่า สิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นดำรงอยู่อย่างยั่งยืน พัฒนาหรือต่อยอดก้าวหน้าไปอย่างนั้น คือ การที่บุคลากรซึ่งในที่นี่หมายถึงคนในชุมชนมีความต้องการแท้จริงภายในจิตใจที่จะสืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมอนุรักษ์ไว้ให้รุ่นลูกหลานสืบทอดต่อไป เนื่องจากวัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ดิ้นรนเพื่อแสวงหาสิ่งตอบสนองความต้องการ มนุษย์ได้ทดลองปฏิบัติสิ่งแปลกใหม่อยู่ตลอด จากผลของการคิดค้นและจากผลการลองผิดลองถูก (Trials and Errors) นี้เองได้กลายมาเป็นแบบแห่งพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม และเมื่อความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุดเป็นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมตลอดไป สอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม (Sengpracha, N., 1988 : 1-9) ที่กล่าวว่า การทำนุบำรุงส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อปรุ่่งแต่งวัฒนธรรมสังคมของตนให้เจริญงอกงามขึ้น มีการคิดค้นวัฒนธรรมใหม่ มีการปรับปรุงดัดแปลงวัฒนธรรมเดิมให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากความนึกคิดของมนุษย์จึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง กล่าวกันว่ามนุษย์เป็นทาสของความนึกคิดของตนเองอยู่ตลอดเวลา และความนึกคิดนี้ได้นำ

ไปสู่การเปลี่ยนแปลงในความต้องการของมนุษย์ ฉะนั้น มนุษย์จึงจำเป็นต้องแสวงหาสิ่งตอบสนองความต้องการของตนที่เพิ่มขึ้นโดยลำดับ เช่น การคิดค้นสิ่งใหม่ๆ และวิธีการใหม่ๆ ขึ้นมา อันเป็นผลให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป และดำรงอยู่ หรือได้รับการสืบทอดต่อไป

2) ด้านงบประมาณ พบว่า งบประมาณเป็นสิ่งจำเป็นที่การบริหารจัดการวัฒนธรรมต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ มากที่สุด เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและคล่องตัวมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องนโยบายและแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติงานของสภาวัฒนธรรมในประเทศไทย เมธาพร คงคาน้อย (2000 : 623) ที่กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของสภาวัฒนธรรมในประเทศไทย พบว่า แนวทางสำคัญที่จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพให้กับการบริหารงานวัฒนธรรมได้นั้นคือควรมีการจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันขาดแคลนเทคโนโลยี วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสารทตรา เล่งไพบูลย์ (2011 : 107) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการแสดงโขนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) กล่าวว่า การจัดการด้านงบประมาณมีบทบาทเป็นอย่างมากในการแสดงโขนสาธิต เพราะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สามารถทำให้การแสดงมีความลื่นไหลบรรลุวัตถุประสงค์ได้ เช่นเดียวกับอารมณีนาวากาญจน์ (1999 : 89) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบด้านการจัดการนั้นหนทางการด้านงบประมาณเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะการจัดการแสดงจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่าย ซึ่งมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของการแสดงที่จัดและงบประมาณที่ได้รับ ในการจัดการด้านงบประมาณต้องมีการวางแผนการใช้งบประมาณเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยเรื่องงบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งของการขับเคลื่อนการบริหารงานวัฒนธรรมให้เกิดประสิทธิผล

3) ด้านการบริหารจัดการที่ดี พบว่า การบริหารงานที่ดี เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการวัฒนธรรมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดความอ่อนแอทางวัฒนธรรม (Sengpracha, N., 1988 : 98-105) ที่กล่าวว่า การขาดการบริหารงานที่ดี ทั้งการบริหารงานด้านเศรษฐกิจและด้านการปกครอง เช่น มีการผูกขาดอำนาจหน้าที่ ทำงานโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ส่วนตัว ทำงานไม่มีระบบ ไม่ใช่หลักการบริหารงานสมัยใหม่เข้ามาช่วย เช่น การบริหารงานตามหลักวิทยาศาสตร์ การกำหนดตำแหน่งผู้บริหารโดยระบบอาวุโสยังถือเป็นหลักสำคัญ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับความรู้ ความสามารถ ย่อมส่งผลให้การบริหารจัดการไม่ประสบความสำเร็จ และไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดความสำคัญของการจัดการ (Sukhothai Thammathirat Open University, 2009 : 206-208) ที่กล่าวว่า การจัดการเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้องค์การทุกองค์การดำเนินไปได้ องค์การทุกๆ องค์การไม่ว่าจะเป็นในภาครัฐหรือภาครัฐบาล หรือเป็นองค์การทางการศึกษา องค์การทางศาสนา ฯลฯ ต่างก็ต้องดำเนินการโดยอาศัยการจัดการทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่า ความสำคัญของการจัดการอยู่ที่กิจกรรมทางการจัดการที่มีต่อเจ้าขององค์การ ซึ่งรวมถึงผู้ถือหุ้น และสมาชิกทุกคนในองค์การ รวมตลอดถึงประชาชนในสังคมซึ่งเป็นผู้ใช้สินค้าและบริการอันเป็นผลผลิตขององค์การนั้นๆ การตัดสินใจทางการจัดการมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการผลิตและการจัดการตามนโยบายและเป้าหมายขององค์การ ซึ่งมีผลกระทบต่อองค์การและสังคมโดยส่วนรวมด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การจัดการมีความสำคัญต่อมาตรฐานการครองชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในแง่ของความรับผิดชอบ และการจัดการมีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคและผู้รับบริการ ต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และต่อความสันติสุขของสังคมและ

ทุกคนในองค์กรนั้นๆ

4) ด้านเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ พบว่า เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ต้องได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือ รวมทั้งการซ่อมแซมบำรุงเครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงให้มีสภาพพร้อมใช้งานและมีคุณภาพดีตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สราทตรา เล่งไพบูลย์ (2011 : 108) ที่กล่าวว่า การจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์มีบทบาทในการจัดการแสดงเป็นอย่างมาก การแสดงทุกประเภทต้องใช้วัสดุอุปกรณ์และต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ มีความพร้อมสำหรับจัดแสดงเมื่อขาดวัสดุอุปกรณ์จะทำให้การดำเนินงานติดขัดไม่สิ้นไหลและอาจทำให้การแสดงมีอุปสรรค

2. บทบาทและหน้าที่ของศิลปินพื้นบ้านและหน่วยงานต่างๆ ของชุมชน ในการอนุรักษ์พัฒนา และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัย พบว่า การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อได้รับความร่วมมือและการช่วยเหลือจากสมาชิกในชุมชนทุกฝ่าย โดยอาจแบ่งหน้าที่ตามความถนัด และความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ประชาชนในชุมชนรับทราบบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี จะทำให้การบริหารจัดการวัฒนธรรมประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัย พัชรา ลาภลือชัย (2003 : 27) ที่ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการจัดการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และตลาดน้ำท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งกล่าวว่า โครงสร้างในองค์กรซึ่งควรจะต้องเกี่ยวข้องกับการจัดลำดับขั้น และการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสม เพราะโครงสร้างที่ดีจะเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ โดยแต่ละหน่วยงานควรทำงานในลักษณะที่เชื่อมโยงกัน มีเครือข่ายการจัดการที่เหมาะสม หากมีโครงสร้างที่ดีและเป็นรูปธรรมจะสามารถทำให้การพัฒนาองค์กรประสบผลสำเร็จได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า บทบาทสำคัญที่ทุกคนในชุมชนต้องมี คือ ความเข้าใจถึงความสำคัญของศิลปะการแสดงพื้นบ้านว่ามีความสำคัญกับท้องถิ่นอย่างไร สะท้อนถึงความเป็นชุมชนหรืออัตลักษณ์ชุมชนในมิติใดบ้าง สอดคล้องกับแนวคิด ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (Juthawipat, W., 2002 : 86-88) ที่กล่าวว่า ศิลปะการแสดงพื้นบ้านเปรียบได้กับกระจกบานหนึ่ง ที่ช่วยให้คนรุ่นหลังได้ทราบถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละท้องถิ่นที่มีมาช้านาน เป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่แสดงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยได้อย่างเด่นชัด

3. แนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดอุดรธานีให้คงอยู่ต่อไป

ผู้วิจัย พบว่า แนวทางในการแก้ไขนั้นควรเริ่มต้นจากการสร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของ “มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน” คือ ศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้กับสมาชิกในชุมชนทุกคนได้มีส่วนร่วมรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของส่งเสริมการให้ความสนใจ และความมุ่งมั่นที่จะดำรงรักษาศิลปะการแสดงพื้นบ้านร่วมกันอย่างแท้จริง ซึ่งมักเกิดจากการสืบทอดตามสายเลือดจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่น สอดคล้องกับแนวคิดศิลปะพื้นบ้าน (Juthawipat, W., 2002 : 11-16) ที่กล่าวว่า ความรู้สึกนิยมชมชอบทางความงามที่มีมาในสายเลือดของบุคคลแต่ละกลุ่ม อันที่จริงการรับรู้ทางความงามแม้ว่าจะเป็นการสั่งสม คือ การสั่งสอนอบรมกันมา จนเกิดเป็นความเชื่อก็ตาม แต่ความชมชอบก็มีขอบเขตจำกัดอยู่ในกลุ่มชน หรือเชื้อชาติเดียวกันเท่านั้นพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่เป็นความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและพัฒนาระบบการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้มีความรู้ในการนำเครื่องมือมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผย

แพร่ และพัฒนาวัฒนธรรม และหากวิถีให้สื่อมวลชน ได้แก่ วิทย์ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ให้ความร่วมมือเพื่อรณรงค์ให้นักศึกษาประชาชน เกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรม ตลอดจนเร่งระดมสรรพกำลังจากบุคคลและหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ให้ร่วมมือและเป็นผู้จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม นอกจากนี้การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต้องพัฒนาให้มีลักษณะที่น่าสนใจ และรักษาภาพลักษณ์ของชาติท้องถิ่น ทั้งการจัดนิทรรศการ การประกวด การแข่งขัน การจัดการแสดง และการจัดหอศิลป์วัฒนธรรม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งให้ความสำคัญและร่วมมือกันในการบริหารจัดการอย่างจริงจังมากขึ้น รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณ และการประชาสัมพันธ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เพื่อให้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นที่รู้จักแก่บุคคลภายนอก อันส่งผลให้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านดำรงอยู่ต่อไปอีกทั้งสามารถก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรมีการรวบรวมจัดทำและเผยแพร่องค์ความรู้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาเรียนรู้ของคนรุ่นหลัง อีกทั้งเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาต่อยอดศิลปวัฒนธรรมให้มีการพัฒนาตามยุคสมัยอย่างต่อเนื่อง และเพื่อเป็นการสืบทอดศิลปะการแสดงของท้องถิ่นให้คงอยู่ไม่สิ้นสุดไปกับปราชญ์ชาวบ้านและศิลปินพื้นบ้าน

3. การบริหารจัดการและการดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สืบสานศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ควรมุ่งเน้นส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเป็นหลักสำคัญในการมีส่วนร่วมดำเนินการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายผลไปสู่การบริหารจัดการของศิลปะการแสดงพื้นบ้านในพื้นที่อื่นเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแตกต่างของการบริหารจัดการในแต่ละพื้นที่ เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรครวมทั้งการเปรียบเทียบโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการศิลปะการแสดงหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านต่อไป

References

- Insee Tiamrat. (1999). **Public Participation in Area Development of City Conserved Zone Project : Thatian Community, Bangkok**. Thesis of Master of Architecture, Department of City Community Planning and Environment, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang.
- Homhuan Buarapha. (2013). Local Wisdom for Northeastern Culture Management : Case study : Bun Phawade. *Journal of General Education, Khon Kaen University*. Year 6, Vol. 3 (Sep-Dec 2013), 32-45.
- Juthawipat Wattana. (2002). **Local Art**. 1st edition. Bangkok : Sippapha.
- Kongkhanoi Methaporn. (2000). **Policy and Solution Promoting Practice of Culture Council in Thailand**. Dissertation of Doctor of Education, Department of Lifelong

- Education and Human Development Silpakorn University.
- Lapluechai Patchara. (2003). **Satisfaction of Tourists on Management of Damnuen Saduak Floating Market, Ratchaburi Province and Tha Ka Floating Market, Samut Songkhram Province**. Thesis of Master of Business Administration, Department of Management, Srinakharinwirot university.
- Lengphaibun Srattrra. (2011). **Format of Recreational Management of Play and Thai Culture Performance and Thai Wisdom : Case Study : Khon Performance for academic year 2008, Prasarnmit Demonstration School, Srinakharinwirot University (Primary Section)**. Thesis of Master of Science, Department of Recreational Management, Srinakharinwirot University.
- Liawrungrueng Witun. (2009). **Cultural Heritage Conservation and Management**. Bangkok : General Study Service Center. Srinakharinwirot University.
- Mahapasathanon Tula. (2004). **Principle of Management**. Bangkok : Por. Sor. Pattana Co., Ltd
- Nawakan Arom. (1999). **Recreational Program**. (Supporting Documents in RP 425 Subject : Recreational Program). Bangkok : Department of Recreation, Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University.
- Sengpracha Narong. (1988). **Foundation of Thai Culture**. 1st Edition. Bangkok : O.S. Printing House.
- Sukhothai Thammathirat Open University. (2009). **Basic Knowledge of Management, Unit 9-15 (Revised Edition)**. 2nd edition Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University.
- Tangchareon Wirun. (2009). Culture and Visual Art Management. *Journal of Srinakharinwirot University*. Year 1, Vol. 1 (Jan - June 2009), 1-6.
- Wetchkama Sombat. (2009). Community Culture Development and Management Strategy, Case Study : Uttaradit Province. *Research and Development Journal of Srinakharinwirot University Humanity and Social Science*. Year 1, Vol. 2 (July- Dec 2009), 96-113.